

Ivana Maloušková

HŘBITOV V ROLI KRONIKY OBCE – PŘÍKLAD POHŘEBIŠŤ V OPAVĚ-KATEŘINKÁCH

Abstract

The article deals with the history of burial grounds in the district of Opava-Kateřinky in the period from the second half of the 19th century and also pays attention to the last resting places of local personalities. The original cemetery in this municipality had been located around the church of St. Catherine of Alexandria since the Middle Ages, from where it was, after the cholera epidemic in 1866, gradually moved to the Chapel of the Holy Cross on the outskirts of this municipality. In 1896, a municipal cemetery, later called the town cemetery, was expanded and built. Kateřinky was mainly a peasant village, but the composition of origin and occupation of the deceased is quite manifold. At the church of St. Catherine, for example, tombstones of the possessors of the local courts, such as Czedik from Badenfeld, Renard or Rudzinski, have been preserved. In the church cemetery as well as the municipal one, there were then buried, for example, Matěj Valík, a chronicler and municipal secretary, František Eliáš, the Chief Regional Judicial Councillor, whose bond with the municipality was shielded by his wife Marie, Antonín Gruda a priest and politician, or Vincenc Janáček, the uncle of the composer Leoš Janáček, who chose Kateřinky as the place for spending the rest of his life. Information about the cemetery and the deceased is brought mainly by funds deposited in the Regional Archives in Opava and in the State District Archives in Opava. Additional information is also provided by the records and indices of funerals stored in the archive of Technical Services of the City of Opava - Cemetery Administration.

Keywords: Kateřinky, cemetery, tombstone, church, the Chapel of the Holy Cross, the Church, aristocracy, peasantry

Na území statutárního města Opavy se nachází několik hřbitovů, mimo městského hřbitova na Otické ulici k těm největším patří také hřbitov v Kateřinkách. Tato původně samostatná obec byla v roce 1932 povýšena na město a již v roce 1939 se stala jednou z městských částí Opavy. Na rozdíl od ní se však nejednalo o obec s převažujícím německým obyvatelstvem: při sčítání v roce 1900 uvádělo ze 7046 dotázaných 4444 obcovací jazyk český, 2078 jazyk německý a 104 také polský. V období první republiky zde podle sčítání z roku 1921 žilo 6545 obyvatel, z nichž 4711 bylo národnosti československé a 1457 německé, zbylí uvedli národnost židovskou, jinou nebo se jednalo o cizozemce. Ve výsledcích sčítání z roku 1930 je pak patrný pokles německého obyvatelstva na 1332 osob, zatímco k československé národnosti se přihlásilo již 5310 osob.¹

Před vznikem Československa v roce 1918 prošla obec četnými zápasy o zachování české identity a složité národnostní vztahy se rovněž odrazily nejen v osudech, ale i ve skladbě osob zesnulých a pohřbených na zdejších hřbitovech.² Stopy německého či poněmčeného obyvatelstva jsou tak dodnes v Kateřinkách přítomny zejména v podobě značně zdevastovaných hrobů a hrobek, z nichž některé dále zmíním v následujícím textu.

Pohřebiště v obci lze nalézt na Ratibořské ulici za již zmiňovanou kaplí svatého Kříže, známou též pod názvem „Švédská kaple“, která zde stojí již od konce 14. století. Samotný

1 *Gemeindelexikon der im Reichsrat vertretenen Königreiche und Länder. Bearbeitet auf Grund der Ergebnisse der Volkszählung vom 31. Dezember 1900*, XI, Schlesien, Wien 1906, s. 54; *Statistický lexikon obcí na Moravě a ve Slezsku, Úřední seznam míst podle zákona ze dne 14. dub. 1920, čís. 266 Sb. zák. a nař., vydán min. vnitra a stát. úř. statist. na základě výsledků sčítání lidu z 15. února 1921*, II., Morava a Slezsko, Praha 1924, s. 118; *Statistický lexikon obcí v republice Československé, Úřední seznam míst podle zákona ze dne 14. dub. 1920, čís. 266 Sb. zák. a nař., vydán ministerstvem vnitra a Státním úřadem statistickým na základě výsledků sčítání lidu z 1. prosince 1930*, II., Země Moravskoslezská, Praha 1935, s. 89.

2 Matěj VALÍK, *Výběr z vlastivědy slezských Kateřinek*, Kateřinky 1946, s. 14–18.

hřbitov však byl na tomto místě vybudován až v 60. letech 19. století. Do té doby se pohřbívalo u farního kostela sv. Kateřiny nacházejícího se poblíž bývalého středu obce na Kostelní ulici. Toto pohřebiště sloužilo rovněž zesnulým z Kylešovic, Malých Hoštic a Otice.³

Významnější obyvatelé zmíněných obcí však byli pochovááni také na opavských hřbitovech u kostela sv. Barbory, u farního kostela Nanebevzetí Panny Marie a od roku 1781 také na bývalém hřbitově v místech stavby dnešního kostela svaté Hedviky. Obec Kylešovice sice žádala o zřízení vlastního hřbitova již v roce 1787, jeho otevření se však nakonec dočkala až roku 1869.⁴ Ještě déle si na důstojné místo posledního odpočinku počkali občané Otice. Zdejší pohřebiště bylo založeno teprve v roce 1914, do této doby byl využíván nově založený městský hřbitov na Otické ulici v Opavě.⁵

Fotografie kamene s nápisem „IVSTINA MRSTE 1007“, pol. 20. století. Státní okresní archiv Opava, fond Sbírka dokumentačního materiálu, neinv.

Centrem zaniklého hřbitova v Kateřinkách byl již zmíněný kostel svaté Kateřiny, ve svém jádru rovněž stavba gotická, prvně zmiňovaná již v roce 1417.⁶ Okolo kostela je dodnes

3 Tamtéž, s. 28; Státní okresní archiv Opava (dále SOKA Opava), fond Archiv Města Kateřinky 1730–1939 (1952) (dále AM Kateřinky), inv. č. 8, Kateřinky. Paměti do r. 1946, II, s. 429.

4 Rudolf GUDRICH, *Kronika obce Kylešovic*, I, s. 165–166; SOKA Opava, fond Archiv obce Otice (dále AO Otice), inv. č. 22, Kronika obce otické, list č. 37. O ostatních opavských pohřebištích více také Petr KOZÁK, *Dějiny tzv. Nového hřbitova. Příspěvek k raně novověké topografii města Opavy*, in: Sborník Národního památkového ústavu v Ostravě 2009, Opavsko: památky – historie – osobnosti, Ostrava 2009, s. 93–111.

5 SOKA Opava, fond AO Otice, inv. č. 22, Kronika obce otické, list č. 39.

6 Matěj VALÍK, *Stručná historie města Kateřinek do roku 1937*, Kateřinky 1937, s. 5; Dalibor PRÍX, *Středověký kostel sv. Kateřiny v Opavě-Kateřinkách*, Časopis Slezského zemského muzea, série B – vědy historické (dále ČSZM – B), 41/2, 1992, s. 108–118.

vymezena plocha bývalého pohřebiště, na níž se nacházejí tři kříže někdejší a také socha sv. Floriána z roku 1721 stávající původně na křižovatce ulic Černá a Ratibořská. Na vnějších zdech kostela se pak dochovalo několik náhrobních kamenů. Jedna z desek vzbuzovala zájem již předchozích generací: na této desce je dnes pouze sotva patrný nápis IVSTINA MRSTE a nejasná datace 1007. O tomto záhadném kameni se rovněž zmiňuje kateřinský kronikář Matěj Valík jak ve své drobné publikaci o historii Kateřinek, tak pečlivě vedené kronice obce. Deska byla údajně nalezena při kopání základů kostela v letech 1764–1765, její původ se pak snažili objasnit ve 2. polovině 19. století opavští profesori Václav Merklas a Vincenc Prasek. Posledně jmenovaný vyložil nápis jako část biblického žalmu „*Justitia in aeternum est*“ (Spravedlivost trvá navěky) a datoval jej až do 15. století. Podle jeho výkladu se nejednalo o náhrobní kámen, ale o desku nacházející se původně nad vchodem do chrámu. Valík vysvětluje nápis jako možnou zkratku textu „*Justina Mater Sepulta est 1007*“ či „*Justina Mater Sepulta Temple est*“, tedy Jitka, matka pochována (r.) 1007 nebo Jitka, matka pochována byla v kostele. Více dalších informací však k této zajímavé drobné památce nezjistil.⁷

Mimo národnostních poměrů se ve skladbě zesnulých odrazilo rovněž složité uspořádání samotné obce. Obec byla totiž rozdělena na několik dílů patřících feudální i církevní vrchnosti, která zde vlastnila svobodné dvory nebo menší usedlosti. Z tohoto důvodu se stal také hřbitov okolo kostela a samotný kostel místem posledního odpočinku představitelů šlechtických rodin, jejichž náhrobní desky zde stále můžeme nalézt. Pískovcový náhrobek s aliančním znakem Renardů a Sobků z Kornic patří Marii Anně Sobkové z Kornic, narozené dne 2. 4. 1742 v Opavě. Maria Anna se okolo roku 1760 provdala za hraběte Andrease Renarda (*21. 1. 1721 Varšava – † 14. 2. 1800 Opava), jenž v 60. letech 18. století na Opavsku postupně zakoupil statky Deštné, Bratřikovice, Hlavnice, Nový Dvůr a Mladecko. Po své smrti byl Andreas Renard pohřben na již zmiňovaném hřbitově v místech dnešního kostela svaté Hedviky, tehdejšího Jaktaršského předměstí. Jeho náhrobník, spolu s náhrobníky dvou dcer Marie Karoliny (*18. 9. 1763 Opava – † 8. 2. 1799 tamtéž) a Marie Johanny (*14. 5. 1765 Opava – † 19. 8. 1801 tamtéž), se nyní nachází ve vnější nise presbytáře chrámu Nanebevzetí Panny Marie.⁸ Maria Anna však zesnula již 1. 10. 1796 v Kateřinkách na č. p. 160 a byla pochována u zdejšího kostela. Její dochovaná náhrobní deska je již značně porušená, níže uvedený nápis však naštěstí stále odolává zubu času:

HIER RUHET IN GOTT
DIE HOCH UND WOHLGEBOHRNE FRAU
MARIA ANNA
REICHSGRÄFIN RENARD
FREIHERRIN V. SOBECK UND KORNETZ
GEB. DEN 2. APRIL 1742
GEST. DEN 1. OCTOBER
1796.

⁷ Vincenc PRASEK, *Příspěvek k dějinám Kateřinek u Opavy*, Opavský týdeník, 16/60, 5. 8. 1885, s. 1–2; SOKA Opava, fond AM Kateřinky, č. pom. 172, inv. č. 7, Kateřinky. Paměti do r. 1946, I, s. 52–53; SOKA Opava, fond AM Kateřinky, inv. č. 8, Kateřinky. Paměti, II, s. 429.

⁸ Karel MÜLLER, *Sepulkrální památky hraběcí rodiny Renardů na Opavsku*, Acta historica et museologica Universitatis Silesianae Opaviensis, 7, 2007, s. 246–247; Tereza MIHOVÁ – Pavel ŠOPÁK (edd.) *Nápisy na hrobech, Městský hřbitov v Opavě v letech 1789–1804*, Opava 2015, s. 59, 71.

Dosti poškozený, s téměř nečitelnou nápisovou deskou, je však sousední náhrobek Vincenta Mathiasa Rudzinskeho z Rudna, narozeného 5. 3. 1816 a zesnulého 24. 3. 1874. K těm zachovalejším naopak patří jednoduchá deska majitele panství ve Štítině, rytíře Franze Czeiky z Badenfeldu, který zde byl dne 5. 7. 1829 pochován jako patron kostela.⁹ Díl půdy v Kateřinkách totiž patřil štítné vrchnosti, která si v 1. polovině 19. století rovněž vymínila patronát nad zdejším kostelem.¹⁰

Mimo těchto náhrobků vztahujících se k někdejší feudální vrchnosti se na vnějších zdech kostela dochovala čtveřice desek, z nichž tři patří místním selským rodinám, další poté duchovní osobě. První z nich upomíná na statkářskou rodinu Valíků, konkrétně na manžele Marianu a Michala. Mariana zesnula ve čtyřiceti letech dne 18. 6. 1849. Manžel Michal pak svou ženu následoval o necelých pět let později, dne 23. 2. 1854. Druhá z desek, psána zčásti dvojjazyčně, byla zhotovena pro Kašpara Kremsera, který zemřel 4. 7. 1856.¹¹

Třetí deska, jejíž závěr tvoří kříž s korpusem Krista, patří rodině Králové. Nápis na náhrobku zní:

Zde odpočíwa w Pánu
Terezya Král z Wáwro-
wic narozena 1760 zemře-
la 1842 a její syn,
Dawid Král
zdejší farář, zemřel
21. listop: 1861 v 79 věku svého.

Čtvrtá deska, umístěna v závěru kostela ve stínu někdejšího hřbitovního kříže, náleží Francisce Pausenwain, roz. Strauch, manželce Ferdinanda Pausenwaina, poručíka 3. husarského pluku arcivévody Ferdinanda. Zesnula v Kateřinkách dne 30. 6. 1849 v mladém věku 25 let na tuberkulózu.¹²

V tomto výčtu chybí památka na krakovského biskupa Karla Sariase Skorkowského, který našel v útrobách kateřinského kostela odpočinek pouze dočasný. Narodil se roku 1768 v Radomi u Jankowic do šlechtické rodiny a již od raného věku mu byla určena církevní dráha. Ve funkci krakovského biskupa působil od roku 1829. O rok později však v Polsku vypuklo povstání proti ruské nadvládě a 25. 1. 1831 byl car Mikuláš I. ústředním varšavským parlamentem zbaven polského trůnu. Jelikož byl krakovský biskup v této záležitosti rovněž zaangażován, stal se osobou nevídanou a musel se uchýlit do exilu. Ten mu byl poskytnut na území tehdejšího Rakouska, v Opavě, odkud bylo do Krakova poměrně blízko. Místem pobytu internovaného biskupa se stal minoritský klášter v sousedství kostela sv. Ducha, kde bylo Skorkowskému a jeho personálu vyčleněno celkem osm místností. Biskup zde žil poměrně skromně a osaměle, byť přijímal návštěvy svých polských známých, rodiny nebo místních

9 Zemský archiv v Opavě (dále ZAO), Sbírka matrik, inv. č. 117, sig. Op VII 5, matrika úmrtí Římskokatolická fara Kateřinky 1789–1862, fol. 159, záznam o úmrtí. Příčina smrti byla označena jako „*Zehrfieber*“, vysilující horečka, tuberkulóza (plicní TBC).

10 SOKA Opava, fond AM Kateřinky, inv. č. 7, Kateřinky. Paměti do r. 1946, I, s. 246–247.

11 ZAO, Sbírka matrik, inv. č. 117, sig. Op VII 5, matrika úmrtí Římskokatolická fara Kateřinky 1789–1862, fol. 229 a 224, záznamy o úmrtí. Příčinou smrti u Marianny byl „*Gicht*“ – dna, pakostnice, u Michala „*Stuckfluss*“, správně Stickfluss – dušnost, astma.

12 ZAO, Sbírka matrik, inv. č. 117, sig. Op VII 5, matrika úmrtí Římskokatolická fara Kateřinky 1789–1862, fol. 229, záznam o úmrtí.

církevních hodnostářů. Jeho internace se nakonec protáhla na dlouhých dvacet let, během kterých mu hrozila neustálá deportace do vzdálenějších klášterů.¹³ Biskup v Opavě nakonec zemřel ve vysokém věku 83 let dne 25. ledna 1851.¹⁴ Ani po smrti mu nebylo dovoleno vrátit se do Krakova: pohřební průvod s ostatky byl náhle zastaven v Kateřinkách, kde také došlo k provizornímu uložení zesnulého. Toto provizorium pak trvalo až do roku 1913, kdy byly ostatky biskupa převezeny zpět do Krakova a uloženy v katedrále na Wawelu.¹⁵

V této době se již pohřbívalo na dvou nově vybudovaných hřbitovech v sousedství kaple svatého Kříže a starý hřbitov byl používán pouze ve výjimečných případech. K přenesení pohřebiště došlo po událostech v roce 1866, kdy v podzimních měsících postihla obec epidemie cholery, a původní hřbitov přestal dostačovat. Během dvou měsíců následkem této nemoci zemřelo přes sto lidí. Jejimi oběťmi se stali také knížecí fojt Josef Quis a jeho manželka Teofila.¹⁶ Zemřeli byli již pohřbíváni u kaple svatého Kříže, z tohoto důvodu pak také později došlo k přemístění stávajícího kostelního hřbitova na toto místo.¹⁷ U kaple se běžně nepohřbívalo, některé prameny však uvádějí v jejím okolí pohřby sebevrahů a nepokřtěných. Pozemky k založení nového hřbitova věnovali manželé František a Anna Nosálovi, rolníci z Kateřinek. Pohřebiště se svého otevření pak dočkalo v roce 1869. Od této doby byl postupně rušen starý hřbitov okolo kostela svaté Kateřiny. Roku 1896 došlo k otevření obecního hřbitova navazujícího na stávající kostelní pohřebiště u kaple svatého Kříže, od roku 1920 byl tento původně kostelní hřbitov spravován obecní samosprávou. Na počátku 20. let byly oba hřbitovy obcí upraveny, proběhla zde výsadba stromků u hlavních chodníků a také instalace elektrického osvětlení. Úpravy se dočkalo také okolí kaple svatého Kříže a stavba samotná. V roce 1924 pak byl v prostoru kostelního hřbitova za kaplí postaven pomník padlým v první světové válce.¹⁸ V této době již na obou hřbitovech stály dva kříže. V kostelní části to byl kříž, jehož zbudování financovala v r. 1889 Marie Juchová a k realizaci si vybrala opavskou firmu Heidrich, v obecní části poté kříž postavený stejnou firmou, jehož udržování a opravy se v roce 1896 zavázala hradit samotná obec v čele se starostou Janem Strohalmem.¹⁹

Co se týče počtu hrobových míst, v tomto období disponoval obecní hřbitov 2486 a kostelní 1744 místy.²⁰ Detailnější informace o hřbitově v období první republiky pak nabízí hřbitovní řád, který byl vydán ve 20. letech. Hřbitov o velikosti 77 a 36m² sloužil všem zemřelým na území obce Kateřinek bez ohledu na vyznání a byl rozdělen na několik částí: a) hrobky pro rodiny, b) hrobky, c) hroby pro dospělé, d) hroby pro děti. Na hřbitově měla být pro lepší orientaci označena oddělení, dále řady a běžná čísla. Rozdělení hřbitova se do současné doby nedochovalo, což návštěvníkům i badatelům značně ztěžuje orientaci v prostoru.

13 Rudolf ZUBER, *Internace krakovského biskupa Karla Skorkowského v Opavě v l. 1835–1851*, Slezský sborník (dále SISb) 46, 1948, s. 204–226.

14 ZAO, Sbírka matrik, inv. č. 117, sig. Op VII 5, matrika úmrtní Římskokatolická fara Kateřinky (1789–1862), fol. 235, záznam o úmrtí.

15 *Kraków 31 Stycznia; Korrespondencya Czasu – Opawa 30 stycznia*, Czas 26, 1. 2. 1851, s. 1–2, zpráva o úmrtí biskupa a o uložení jeho ostatků v kateřinském kostele.

16 ZAO, Sbírka matrik, inv. č. 118, sig. Op VII 6, matrika úmrtní Římskokatolická fara Kateřinky (1862–1885), fol. 30–31, záznamy o úmrtí.

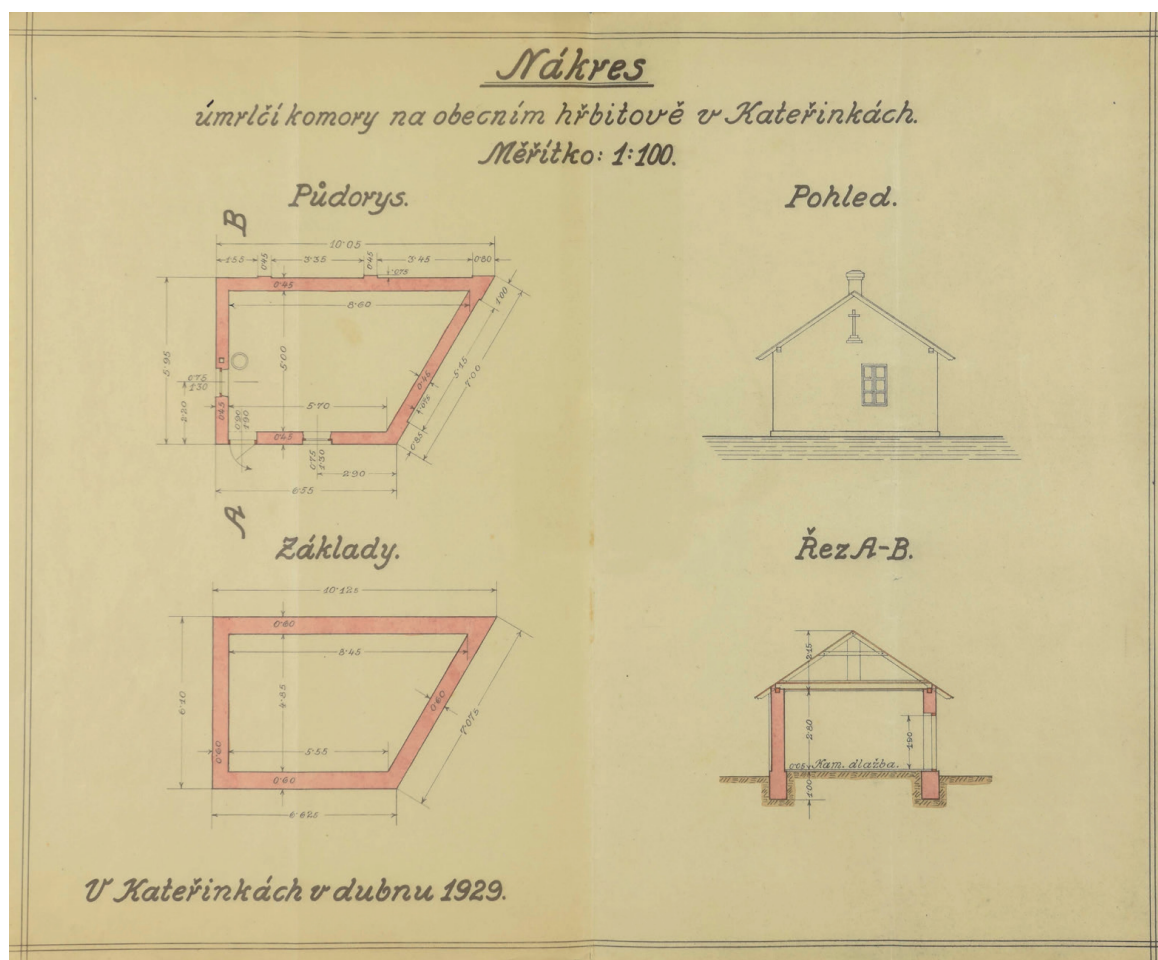
17 SOkA Opava, fond AM Kateřinky, inv. č. 7, Kateřinky. Paměti, I, s. 217–218.

18 Tamtéž, inv. č. 8, Kateřinky. Paměti, II, s. 440.

19 SOkA Opava, fond Farní úřad Opava – Kateřinky (dále FÚ Opava – Kateřinky), neinv.

20 SOkA Opava, fond AM Kateřinky, inv. č. 6, Pamětní kniha obce Kateřinek, s. 21, 23.

**Nákres umrlčí komory, rok 1929. Státní okresní archiv Opava,
fond Archiv města Kateřinky, kart. 3, inv. č. 60.**

Řád dále určil postup při úmrtí a manipulaci s ostatky. Ve specifických případech, kdy nemohl být zesnulý do pohřbu ponechán v domě, docházelo k uložení ostatků do „úmlčí komory“. Další nařízení určovala délku, šířku a hloubku hrobů, která činila 2 m x 1 m x 2 m u dospělých a 1 m 30 cm x 1 m 50 cm x 50 cm u dětí. Vzdálenost mezi jednotlivými hroby měla činit nejméně 60 cm. Tlecí doba byla určena na 15 let.²¹ Pro oba hřbitovy bylo nutno vést hřbitovní knihu (nebo též „hrobní knihy“), která se skládala ze dvou částí, z indexu a z protokolu pohřbů. V indexu se uvádělo v jednotlivých kolonkách jméno, věk, bydliště, den úmrtí, den pohřbu a číslo hrobu, protokol je již obsáhlejší a obsahuje také příčinu smrti. Samozřejmě zde bylo rozlišováno, zdali byl zesnulý pohřben na hřbitově obecním („městském“) nebo kostelním, vyskytují se také poznámky typu „pohřben na starém hřbitově“. V současnosti je k dispozici pouze protokol od roku 1945, indexy pak od roku 1896.²²

O hřbitov pečoval hrobař jmenovaný obecním zastupitelstvem. Mezi léty 1892–1930 jím byl Eduard Hruška. Po jeho smrti toto místo převzala vdova Jana (Johanna) Hrušková, načež ji

²¹ Tamtéž, kart. 3, inv. č. 60.

²² Uloženo v archivu Technických služeb Opavy s. r. o. – Správa hřbitovů, Otická 101, Opava (dále TSO-SH).

***Obecní hřbitov v Kateřinkách, hrobařka
J. Hrušková pečující o místní hřbitov, rok 1931.
Státní okresní archiv Opava,
fond Archiv města Kateřinky, inv. č. 8a.***

v roce 1939 vystřídal Ludvík Cygal.²³ V této době již na hřbitově existovala márnice postavená v roce 1929.²⁴

Významnou úlohu v historii obou hřbitovů sehrála rovněž samotná kaple založená vévodou Přemkem Opavským. Ta po svém odsvěcení v období josefínských reforem sloužila jako sýpka a na konci 19. století byla již ve značně zchátralém stavu. Již tehdy její využití pro pohřební obřady navrhoval P. Josef Pazderka, avšak jeho snaha se nesetkala s úspěchem.²⁵ Stav kaple se rychle zhoršoval, iniciativou P. Antonína Grudy, a také za přispění zdejší obyvatelky Anny Beinhauerové, došlo nakonec k záchraně stavby a následné opravě. Po vzniku Československa se obec snažila prosadit využití kaple k pohřebním úkonům, což se pro nesouhlas místního kněze a také ředitele zemského muzea Dr. Edmunda Wilhelma Brauna podařilo prosadit až

²³ SOkA Opava, fond AM Kateřinky, inv. č. 8, Kateřinky. Paměti, II, s. 430; SOkA Opava, fond Okresní úřad Opava I (dále OÚ Opava I), kart. 1616, inv. č. 1503, sčítací operáty pro obec Kateřinky, rok 1921; SOkA Opava, fond AM Kateřinky, inv. č. 7, s. 180 b. V příloze kroniky je J. Hrušková označena jako N. Hrušková, dle operátů a jiných zápisů M. Valíka by se však mělo skutečně jednat o Johannu Hruškovou.

²⁴ SOkA Opava, fond AM Kateřinky, kart. 3, inv. č. 60.

²⁵ Tamtéž, inv. č. 7, Kateřinky. Paměti, I, s. 54–55.

na přelomu let 1921/1922. Dne 24. května 1922 byl pak z kaple vypraven první pohřeb Jany Honkové. Mimo pohřbů, zvláště chudších občanů, zde rovněž probíhaly pietní akty. Interiér kaple byl v minulosti dle zachovaných fotografií a popisu v kronice zařízen střídmo, lavice pocházely z kaple bývalých vojenských baráků na dnešní Těšínské ulici, oltář ze zrušené kaple zemské nemocnice.²⁶

***Interiér kaple svatého Kříže při tryzně, listopad 1945. Státní okresní archiv
Opava, fond Sběrka dokumentačního materiálu, neinv.***

Od 90. let 20. století kaple slouží ke kulturním akcím města Opavy a je v rámci komentovaných prohlídek, přednášek, komorních koncertů či programů pro školy příležitostně zpřístupňována veřejnosti.

Návštěvníky kaple často rovněž zaujme vlastní kateřinský hřbitov s řadou pozoruhodných funerálních plastik a zajímavých hrobek, v nichž mimo řadových zemřelých odpočívají jak majitelé zdejších rozsáhlých dvorů, tak místní úřednická, politická či podnikatelská elita. Již v první uličce po levé straně za kaplí lze nalézt hrob rodiny Valíkových, kde pouze nenápadná deska připomíná obecního tajemníka a kronikáře Matěje Valíka, jenž zemřel dne 7. února 1952 ve věku nedožitých 59 let. Za prostými daty narození a úmrtí a za titulem „*tajemník obce Kateřinek*“ se ukrývá život velmi aktivní osobnosti zdejšího kulturního i politického života. Valík dlouhá léta vedl kroniku Kateřinek, která je pro svou podrobnost velice zajímavým pramenem k poznání života v obci i její historie. Tu zpracoval rovněž do dvou drobných

²⁶ Tamtéž, inv. č. 6, Pamětní kniha, s. 11, s. 21; inv. č. 7, Kateřinky. Paměti, I, s. 55; SOkA Opava, Sběrka dokumentačního materiálu Opava, neinv.

publikacích s názvem „*Stručná historie města Kateřinek*“ (1937) a „*Výběr z vlastivědy slezských Kateřinek*“ (1947). Valíkův zájem však nepatřil pouze rodným Kateřinkám. V roce 1948 také sepsal „*Pamětní knihu města Opavy*“. Roku 2016 pak byl pod názvem „*Německé Opavy sláva a pád*“ vydán též jeho text z doby německé okupace.²⁷ Mimo svou stěžejní kronikářskou činnost přispíval Valík svými články rovněž do novin a časopisů, mj. Našeho domova, Slezského slova, Slezského sborníku nebo Radostné zemi.

Smuteční oznámení Matěje Valíka. Státní okresní archiv Opava, fond Pěvecký a divadelní spolek Vlastmil Opava-Kateřinky 1896-1951(1952), kart. 2, inv. č. 35.

27 Lucie GILAROVÁ – Jiří KNAPÍK – Pavel ŠOPÁK (edd.), Matěj VALÍK, *Německé Opavy sláva a pád*, Opava 2016, 199 s.

Život Matěje Valíka byl bohužel od mládí ovlivněn těžkým úrazem, po němž ochrnul. Zemřel předčasně následkem „*srdečních vmetků*“ (embolie) a jeho úmrtí oznámilo veřejnosti parte připravené samotným zesnulým ještě během života. Toto smuteční oznámení je tedy nezvykle psáno v první osobě, zesnulý v něm oznamuje datum a místo svého pohřbu a vyjadřuje přání, „*aby od věnců bylo upuštěno; stačí dobrá vzpomínka.*“ Zároveň se také loučí a děkuje (...) „*těm, kdož mně jakýmkoliv způsobem hleděli zmírniti můj těžký osud (...)*“. Na místě běžně vyhrazeném pozůstalým se objevuje pouze jméno Matěje Valíka, městského tajemníka v. v.²⁸

Poslední rozloučení s Matějem Valíkem proběhlo v neděli dne 10. února v zasedací síni obvodové rady Jednotného národního výboru v Kateřinkách, druhého dne byly ostatky zesnulého převezeny do krematoria v Moravské Ostravě a zde zpopelněny.²⁹

V těsné blízkosti hrobu rodiny Valíkových, ve hřbitovní knize pod označením č. 119, 120 a 121, se dále nachází honosná hrobka doktora Františka Eliáše, vrchního soudního zemského rady. Hrobka, vytvořena z leštěné černé žuly, byla obklopena kovaným zdobným plotem s florálními motivy, z něhož se do dnešních dní dochovalo pouhé torzo. Nejvýraznější prvek samotného náhrobku tvoří oválný medailon z kararského mramoru, v němž je vymodelována hlava Krista s trnovou korunou.³⁰ V hrobce odpočívají mimo samotného Františka Eliáše rovněž další příslušníci rodiny, na čelním náhrobku jsou však zmiňováni pouze manželka Anna Eliášová (roz. Kremserová, 1858–1928) a dcera Růžena, provdaná Seifreidová (1887–1970). Syna, taktéž Františka, a další příbuzné připomínají pouze dva malé a nenápadné náhrobní kameny situované na obrubě hrobu, které však již téměř podlehly povětrnostním vlivům. Doktor František Eliáš, narozený dne 26. 7. 1847 v Kladkách u Prostějova do rodiny hostinského, se věnoval zejména právnické a soudnické dráze, přičemž na konci 19. století byl také zvolen poslancem Moravského zemského sněmu. V posledních letech života působil v Těšíně, kde také 14. 12. 1903 zemřel.³¹ Vazbu Františka Eliáše ke Kateřinkám zaštiťovala jeho manželka Anna, rozená Kremserová, pocházející ze starého selského rodu. Osud rodiny měl poněkud tragický nádech, protože mimo předčasného úmrtí otce se museli Eliášovi potýkat s vážnou nemocí syna. František mladší přišel na svět 27. 9. 1878 v Kateřinkách a dne 9. 9. 1909 se v Opavě oženil s Theresií, dcerou statkáře Reinholda Heisiga z Tošanovic na Těšínsku. V této době je uváděn jako správce velkostatku ve Vratimově.³² Posledním Františkovým bydlištěm se stal hotel Metropole na Nádražní ulici v Moravské Ostravě, odkud byl v srpnu roku 1923 převezen do ústavu pro duševně nemocné v Opavě. Zde také po krátké době, 29. 9., zemřel, přičemž jako příčina úmrtí je uváděno *paralysis lues* či *paralysis progressiva*, tedy syfilis. František byl dne 1. 10. pohřben v rodných Kateřinkách.³³ Jeho jméno, jak již bylo

28 SOkA Opava, fond Pěvecký a divadelní spolek Vlastimil Opava – Kateřinky 1896-1951(1952), kart. 2, inv. č. 35. Informace o příčině úmrtí převzaty z Indexu pohřbů (TSO-SH).

29 Tamtéž.

30 Viz Tomáš SKALÍK, *Opavské sochy III., Umění opavských hřbitovů*, Opava 2015, s. 44.

31 Moravský zemský archiv v Brně, fond Římskokatolická církev, sg. 8996, matrika narození Římskokatolická fara Kladky 1800–1847, fol. 306. O úmrtí informovala periodika: Úmrtí, Hanácký kraj, 4/30, 19. 12. 1903, s. 3; *K úmrtí bývalého poslance Františka Eliáše*, Moravská Orlice, 41/289, 17. 12. 1903, s. 1; *František Eliáš †*, Našinec, 39/143, 18. 12. 1903, s. 3; *K úmrtí rady vrchního zemského soudu p. Františka Eliáše*, Opavský Týdenník, 34/100, 24. 12. 1903, s. 4.

32 ZAO, Sbirka matrik, inv. č. 8448, sig. Op I 47, oddací matrika Římskokatolická fara Opava P. Marie – probošství 1905–1912, fol. 317, záznam o sňatku.

33 SOkA Opava, fond FÚ Opava – Kateřinky, neinv.; ZAO, Sbirka matrik, inv. č. 8453, sig. Op I 52, matrika úmrtí Římskokatolická fara Opava P. Marie – probošství 1919–1925, pag. 557, záznam o úmrtí.

dříve uvedeno, však na čelním náhrobku nefiguruje, v indexu pohřbů je jako místo pohřbení uveden dokonce *městský hřbitov* bez bližších informací, v protokolech o úmrtí poté již figuruje *kostelní hřbitov* s uložením v druhé hrobce „za pietní márnici“.³⁴ Sestra Růžena, zesnulá ve vysokém věku 83 let na mozkovou mrtvici, dožila v Praze, avšak její ostatky byly dne 4. 12. 1970 uloženy rovněž v Kateřinkách.³⁵

Hrobka Františka Eliáše. Foto autorka.

Obvod hřbitovní zdi vesměs lemuje řada hrobek a hrobů movitějších občanů Kateřinek, z nichž je však řada značně poškozena, jak je také patrné například na hrobce rodiny Říčných či Beinhauerů. Hrobka majitelů zdejšího dvora s výraznými novogotickými prvky patří k nejstarším funerálním stavbám na hřbitově vůbec. Netradiční vzhled podtrhuje jak cimbuří a lomené oblouky ník, tak zčásti již zničený reliéf ukládání Krista do hrobu. Rozrostlý břečťan již nedovoluje zcela přečíst jména zesnulých, dle matrik však víme, že zde byl mj. dne 4. 11. 1891 pochován Carl, syn Ferdinanda a Melanie Beinhauerových z čp. 100, který zemřel dne

34 SOkA Opava, fond FÚ Opava – Kateřinky, neinv.

35 TSO-SH, Pohřební kniha, protokol od roku 1945.

2. 11. ve věku pouhých osmi let na „*ochrnutí plic*“ a rodiče jej podle matričního zápisu nezvykle odmítli nechat zaopatřit.³⁶

Další výrazná hrobka, která se na rozdíl od hrobky Beinhauerů dočkala také opravy, patří rodině Filípků a nachází se poblíž průchodu do obecního (nebo také městského) hřbitova. Tato rodina svobodných sedláků vlastnila tzv. Filípkův dvůr na čp. 78/14 u dnešní křižovatky ulic Vrchní a Filípkova a patřila k místní kulturní, společenské i politické elitě. Jan Nepomucký Vincenc Filípek (Philippik, *7. 9. 1812 – †10. 10. 1881) převzal roku 1836 rodinný grunt, na němž se pokoušel o modernizaci hospodaření. V roce 1850 se stal prvním starostou Kateřinek, jeho funkční období však poznamenala řada nepříznivých událostí, roku 1853 tak vypukl v obci ničivý požár, o rok později zasáhla Kateřinky povodeň, také obecní pokladna byla zatížena dluhy. Jan Filípek tedy na svou funkci v roce 1858 rezignoval, dále se však angažoval v životě obce a v roce 1861 byl také zvolen poslancem Slezského zemského sněmu.³⁷ Zemřel roku 1881 a hospodářství se v roce 1887 ujal jeho syn Karel. Protože však tento působil hlavně ve veřejném životě (mj. se věnoval ochotnickému divadlu a působil jako jednatel a náčelník v jízdní tělovýchovné jednotce „*Přemysl*“), dvůr pronajímal. Kvůli dluhům jej pak prodal manželům Herberovým, majitelům mlýna v Palhanci. Potomek prvního starosty Kateřinek dožil na rodném dvoře jako výměnkář a zemřel zde předčasně sužován srdeční vadou dne 25. 4. 1903 ve věku 51 let.³⁸ Pochován byl do rodinné hrobky, v níž předtím spočinul nejen jeho otec Jan a matka Anna Marie, ale také dědeček, rovněž Jan a jeho čtyři ženy a dále také Šimon Uvíra, otec Anny Marie, poslední vrchní fojt v Kateřinkách. Hrobka rodiny Filípků představuje konkrétní příklad složitých národnostních vztahů v obci. Samotný Jan Filípek zpočátku podporoval snahy českých spoluobčanů a stavěl se za obhajobu českého jazyka, jeho pozdější příklon k německému nacionalismu byl pak přirozeně velmi kritizován.³⁹ Jména členů rodiny na náhrobku i náhrobních deskách vsazených do hřbitovní zdi jsou tedy uváděna v německé variantě. Lze však doložit, že se již zmiňovaný Karel Filípek hlásil k české národnosti a jako obcovací jazyk uváděl při sčítáních obyvatelstva rovněž češtinu.⁴⁰

Mimo tyto rodinné hrobky nelze vynechat hroby kněží, které se v jedné řadě nacházejí v přední části hřbitova. Odpočívají zde například Josef Kuča a Antonín Gruda. Josef Kuča se narodil 23. 2. 1860 v Kateřinkách a stal se prvním knězem nově založené farnosti ve Vítkovicích.⁴¹ Antonín Gruda se pak významně zapsal do historie obce svou pastýřskou, politickou i kulturní činností. Narodil se 17. 8. 1844 v Mokřých Lazcích a vzdělání nabyl v Opavě, Kroměříži a Olomouci, později také v Praze. Duchovní dráhu po svém vysvěcení započal v Holicích u Olomouce a poté v Přerově. V Kateřinkách pak působil v letech 1870–1886 a 1898–1903. Na zdejší faře také dne 28. 2. 1903 zemřel. Patřil k nejvýraznějším členům Matice opavské, zasazoval se zejména o zřizování českých škol, v 90. letech 19. století

36 ZAO, Sbírka matrik, inv. č. 123, sig. Op VII 11, matrika úmrtí Římskokatolická fara Kateřinky 1885–1904, s. 185, záznam o úmrtí, „*bez zaopatření pro odpor rodičů*“.

37 Milan MYŠKA – Lumír DOKOUPIL (red.), *Biografický slovník Slezska a severní Moravy* (dále BSSSM), seš. 8. (20) – *supplementum*, Ostrava 2006, s. 80–81.

38 ZAO, Sbírka matrik, inv. č. 123, sig. Op VII 11, matrika úmrtí Římskokatolická fara Kateřinky 1885–1904, s. 684, záznam o úmrtí; SOkA Opava, fond AM Kateřinky, inv. č. 7, Kronika obce Kateřinky, s. 115–117, tamtéž s. 284–285; BSSSM, seš. 8, 1997, s. 37.

39 BSSSM, seš. 8., 1997, s. 36–37.

40 ZAO, fond OÚ Opava I, inv. č. 1148, k. 120, sčítací operáty pro obec Kateřinky, rok 1890, inv. č. 1260, k. 242, 243, sčítací operáty pro obec Kateřinky, rok 1900.

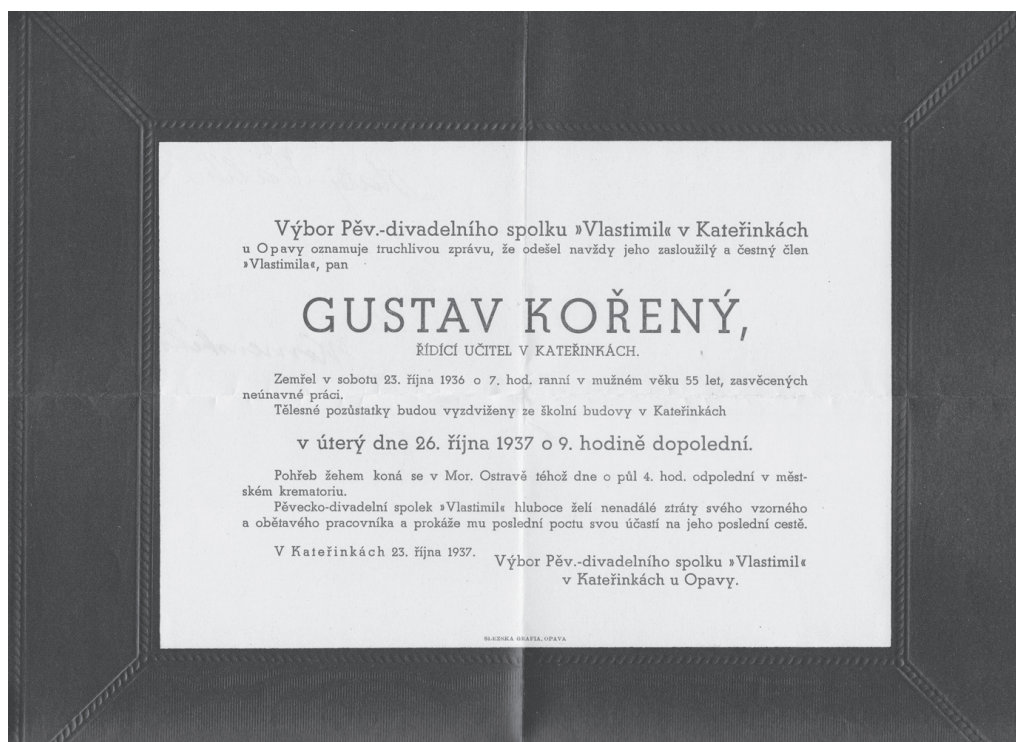
41 Informace převzaty z náhrobku.

se stal také poslancem slezského zemského sněmu za okresy Opava a Bílovec.⁴² Již při svém prvním působení v Kateřinkách se však svými pročeskými aktivitami dostal do konfliktu s někdejší starostou Janem Filípkem, jenž dokonce požadoval jeho přeložení.⁴³ V sousedním hrobě byl dne 25. 6. 1929 pohřben Florián Lužný, rodák z Unčovic u Litovle, který se taktéž řadil k aktivním osobnostem obce. Mj. se angažoval v českých spolcích a působil v obecním zastupitelstvu, spoluorganizoval také poutě českých Slezanů na Hostýn a Velehrad.⁴⁴

Vedle pohřebiště kněží jsou poté jednoduchým plotem odděleny hroby manželů Františka a Anny Nosálových, jejichž přispěním, jak již bylo zmíněno, vznikl hřbitov za kaplí svatého Kříže. Tato skutečnost je také uvedena na obou náhrobcích.

Smuteční oznámení Gustava Kořeného.

Státní okresní archiv Opava, fond Archiv města Kateřinky, inv. č. 8a.

Také na obecním hřbitově odpočívá řada zajímavých osobností. Ve středu hřbitova, v indexu pohřbů pod označením skupina 3, řada II., v hrobě č. 46, byl v roce 1937 pohřben řídící učitel Gustav Kořený. Narodil se 30. 7. 1882 v Opavě do chudé rodiny obuvnického příštipkáře, avšak díky podpoře ze strany svého strýce Františka Madera, ředitele školy v Oticích, vystudoval učitelský ústav v Opavě. Jeho prvním působištěm se staly Třebovice, poté až do vypuknutí první světové války učil ve Vřesině (dnes část města Ostravy). Válečný konflikt prožil zejména na východní frontě, avšak již v roce 1915 musel čelit obvinění z velezrady,

42 BSSSM, seš. 8. (20) – *supplementum*, 2006, s. 39–40; ZAO, Sbírká matrik, inv. č. 123, sig. Op VII 11, matrika úmrtí Římskokatolická fara Kateřinky 1885–1904, s. 673, záznam o úmrtí.

43 BSSSM, seš. 8., 1997, s. 37.

44 BSSSM, seš. 8. (20) – *supplementum*, 2006, s. 70.

tato událost naštěstí neměla tragickou dohru. Kořený se po svém návratu z války vrátil na své předešlé působiště do Vřesiny, poté v říjnu roku 1919 získal místo na škole v Kateřinkách. Zde se také seznámil s Marií Moškořovou, s níž se následujícího roku oženil. V obci se zapojil do rozsáhlé spolkové činnosti, stal se zakladatelem pobočky kateřinského Sokola a také pěveckého sboru Vlastimil, který mimo jiné vyjížděl často také na Hlučínsko. Nemohl chybět u každé významnější události nejen v Kateřinkách, ale prakticky v celém Slezsku, ať to byly již státní návštěvy nebo odhalování pomníků. Znáám byl také jako spisovatel a publicista, řada jeho děl však zůstala v rukopisech.⁴⁵ Vysoké pracovní nasazení bohužel zdraví Gustava Kořeného nenávratně podlomilo, po vleklých zdravotních problémech zemřel předčasně 23. 10. 1937. Jeho pohřeb představoval jednu z významných událostí v novodobých dějinách obce. Rozloučení se zesnulým proběhlo dne 26. října nejprve ve škole v Kateřinkách, poté se smuteční průvod vydal do ulic městečka, kde na náměstí před lípou Svobody proběhla další část obřadu. Obě části sestávaly nejen z hudebního doprovodu, ale též z proslovů zástupců školství, organizací a také státní správy. Průvod, jež mj. tvořili žáci, učitelé, zástupci místní organizace „Sokol“, hasiči a dobrovolné sestry Československého Červeného kříže, poté pokračoval na hranici obce, kde se zesnulým rozloučil také starosta Kateřinek, František Straka a P. Chrobáček. Poslední část obřadu pak následovala v městském krematoriu v Moravské Ostravě. Svého dlouholetého člena na jeho poslední cestě po celou dobu doprovázeli svým zpěvem členové pěveckého sboru Vlastimil.⁴⁶

Fotografie z pohřbu Gustava Kořeného, 26. 10. 1937.
Státní okresní archiv Opava, fond Kořený Gustav, inv. č. 33.

45 Marian PISKA, *Gustav Kořený. Portrét českého učitele, slezského patriota a národovce*, ČSZM – B, Opava 2009, 58/1, s. 38–48.

46 SOkA Opava, fond AM Kateřinky, inv. č. 8a, příloha ke kronice města Kateřinek.

Významného pedagoga nepřipomínají na náhrobku jen pouhá životní data, ale rovněž portrétní busta. V hrobě později taktéž spočinuli manželka Marie a dcery Zora a Věra se svými životními partnery.

Pohřeb Gustava Kořeného nebyl v období první republiky jediným rozloučením s významnou osobností Kateřinek. Již na samém počátku 30. let, dne 20. března 1930, proběhl pohřeb lékaře MUDr. Vladimíra Vítečka, spoluzakladatele a prvního starosty kateřinského Sokola. Zemřel, jak uvádí smuteční oznámení, „*jako oběť svého povolání po dlouhé a těžké nemoci*“. Zesnulý se účastnil složitých událostí při obsazování Opavska v roce 1918 a také se zasloužil o organizaci vojenských nemocnic. Z tohoto důvodu byl zesnulému vzdán hold také vojenským pohřebním průvodem.⁴⁷

Hrobka rodiny Migliarina. Foto autorka.

Na kateřinském hřbitově je pak možno nalézt i jedno z drobnějších děl známého slezského sochaře Engelberta Kapse (*1888 Frývaldov, dn. Jeseník – †1975 Regensburg, Německo), autora četných prvoválečných pomníků a funerálních plastik. Jeho dílem je například náhrobek polního maršála Eduarda Böhm-Ermolliho na městském hřbitově v Opavě. Jeho realizací byla taktéž dnes již zaniklá hrobka papírenského velkopodnikatele Carla Weissshuhna nacházející

⁴⁷ Tamtéž, kart. 3, inv. č. 67, úmrtní oznámení významných občanů.

se v evangelické části tohoto hřbitova. Nenápadný, avšak propracovaný mramorový náhrobek při okraji hřbitovní zdi ve skupině č. 5, řadě II., hrobě č. 4-5, nechala pořídit rodina Honkova. Součástí středu náhrobku jsou dvě travertinem obložené groty, umístěny nad sebou, v nichž jsou uloženy kamenné urny. Ve spodní části je umístěna urna notáře Karla Honky (*7. 8. 1876 – †13. 12. 1958), který právně zastupoval řadu opavských osobností a také Německý řád, ve vrchní jeho manželky Heleny, zemřelé roku 1934. Právě Helena Honková patřila k prvním, kteří na kateřinském hřbitově spočinuli po pohřbu žehem.⁴⁸ Po stranách těchto grot se nacházejí figurální reliéfy matky s dítětem a muže unášeného Smrtí a kartuše se jmény dalších zesnulých. Zajímavý detail představují přesýpací hodiny v jedné z rukou Smrti, symbol pomíjivosti času.⁴⁹ V hrobce jsou mimo Karla a Heleny Honkových pohřbeni i rodiče Petr a Marie a dále dcera Julie (nar. 9. 3. 1890 v Kateřinkách) s manželem Václavem Urbánkem. Václav Urbánek, narozený dne 28. 9. 1888 ve Staré Bělé u Ostravy, patřil rovněž k známým osobnostem Kateřinek.⁵⁰ Působil jako pedagog a prosadil se v roli sbormistra ve spolku „Vlastimil“. Stížen náhlým srdečním selháním zemřel nečekaně v roce 1958.⁵¹

Jistě nejzajímavější funerální stavbou na hřbitově je však hrobka rodiny Migliarina. Bohužel se jedná o stavbu značně zdevastovanou, již se i přes snahy představitelů města Opavy a opavské pobočky Rotary clubu nedaří opravit.⁵² Rodina Migliarinů vlastnila v Kateřinkách stavební firmu Baugesellschaft Migliarina a Co., Gesellschaft m. b. H. Katharein bei Troppau (Stavební společnost Migliarina a spol., s. r. o., Kateřinky u Opavy) jejíž sídlo se nacházelo na Vrchní ulici čp. 86. Zakladatel společnosti, Angelo Migliarina (nar. 1844), pocházel ze severní Itálie a do Slezska přišel jako dělník při stavbě železnice z Krnova do Olomouce. Zde také potkal svou budoucí manželku Marii Schmidtovou, pocházející z Milotic nad Opavou, s níž tamtéž v roce 1873 uzavřel sňatek. Poté působil při různých stavbách jak na území Čech a Moravy, tak Pruského Slezska. Později se však rodina na Opavsko vrátila a usadila se ve Starých Těchanovicích a poté roku 1898 přesídlila do Kateřinek, kde Angelo Migliarina založil zmiňovanou stavební společnost.⁵³ Dílem firmy byla kupříkladu stavba cesty mezi Novými Těchanovicemi a Hartmanicemi (Zálužném), regulace řeky Opavy v letech 1908–1911 a též vystavění budovy dnešní Základní školy Ilji Hurníka na Pekařské ulici. Firma se také podílela na výstavbě kanalizace v obci.⁵⁴ Rovněž vlastnila či provozovala kamenolomy, cihelnu a pily v Kateřinkách, Dolním Víkštejně (dn. Podhradí u Vítkova), Frýdlantě nad Moravicí (dn. Břidličná), v roce 1930 také vznikl odštěpný závod v Turzovce. Ve třicátých letech však význam firmy upadal, část se dokonce dostala do insolvence a během druhé světové války došlo k jejímu definitivnímu zániku.⁵⁵ Informace o rodině Migliarinů se

48 SOKA Opava, fond AM Kateřinky, inv. č. 8, Kateřinky. Paměti, II, s. 430.

49 T. SKALÍK, *Opavské sochy III*, s. 53.

50 SOKA Opava, fond Okresní úřad Opava I (dále OÚ Opava I), kart. 1616, inv. č. 1503, sčítací operáty pro obec Kateřinky, rok 1921; Václav URBÁNEK, *Padesát let Pěvecko-divadelního spolku „Vlastimil“ v Kateřinkách*, SIBS 44, 1946, s. 286–287.

51 TSO-SH, protokol pohřbů.

52 Kronika Statutárního města Opavy, rok 2008, Opava 2012, s. 60; Petr ZAHNAŠ, *Angelo Migliarina – stavitel z Kateřinek*, online dokument na files.pzahnas.webnode.cz > Angelo Migliarina text 1, [online], citováno ke dni 8. 11. 2019.

53 SOKA Opava, fond OÚ Opava I, kart. 368, 369, 370, inv. č. 1375, sčítací operáty pro obec Kateřinky, rok 1910.

54 SOKA Opava, fond AM Kateřinky, inv. č. 7, Kateřinky. Paměti, I, s. 62; SOKA Opava, fond AM Kateřinky, inv. č. 6, Pamětní kniha, s. 21; SOKA Opava, fond AM Kateřinky, inv. č. 8, Kateřinky. Paměti, II, s. 378.

55 ZAO, fond Krajský soud Opava – oddělení firemních spisů 1863–1949(1970), kart. 141, inv. č. 1900, Baugesellschaft Migliarina a Co., (Gesellschaft m.b.h.), Stavební spol. s r.o. Opava.

ve 40. letech ztrácejí, vzhledem k udávané německé národnosti jejích členů však pravděpodobně došlo k odchodu nebo odsunu rodiny z Československa.⁵⁶

Na stěně hrobky jsou dodnes patrná jména některých členů rodiny. Ve středu jsou to jména a životní data Angela Migliariny (1844–1919) a jeho manželky Marie, rozené Schmidtové. Na pravé straně pak je zčásti zřetelný nápis „*Hans Migliarina Heldentod 1915*“. Nejstarší syn manželů Angela a Marie se narodil 15. 6. 1879 v Herrngrundu u Ludwigsdorfu (dn. Grzymków, část obce Ludwikowice Kłodzkie) v někdejší Pruském Slezsku a již od raného věku fungoval v rodinném podniku. Dne 15. 1. 1910 se oženil s Idou Zuberovou, dcerou majitele hotelu v Moravské Ostravě, soužití mladých manželů však vydrželo pouhých pět let.⁵⁷ Po vypuknutí první světové války totiž Johann „Hans“ narukoval a následujícího roku padl u Tarnobrzegu v Haliči. Na žádost rodiny bylo tělo mrtvého převezeno do Kateřinek a zde pohřbeno do nově zbudované rodinné hrobky.⁵⁸ Jeho památce byla pak věnována mramorová deska na skále na křižovatce mezi obcemi Nové Těchanovice, Staré Těchanovice a Zálužné, která se v posledních letech dočkala jak vyčištění, tak i dodatečně umístěného českého překladu.

Jméno dalšího zemřelého na této straně hrobky již není patrné, vcelku se zachovala pouze část letopočtu 19... Podle indexu pohřbů však lze dohledat, že do hrobky byla pohřbena též Edeltraude (Edeltrude Antonie), dcera Johanna Migliariny a jeho manželky Idy, která se v Kateřinkách narodila dne 9. 11. 1910 a 14. 2. 1918 zde v necelých osmi letech podlehlá spále.⁵⁹ Ovdovělá Ida svého muže a dcerku o mnoho nepřežila, zemřela v roce 1921 ve věku 39 let. Jako poslední byla do hrobky uložena již zmiňovaná Marie, manželka Angela Migliariny zesnulá o rok později v 74 letech.

Mimo těchto osobností své místo posledního odpočinku na kateřinském hřbitově našel i kmotr a strýc skladatele Leoše Janáčka, Vincenc Janáček. Jeho bratr a budoucí otec známého hudebníka, Jiří, zde v letech 1833–1834 působil jako začínající učitel. Oba bratři však původně pocházeli z Albrechtic u Příbora, kde se také Vincenc Janáček 12. 1. 1821 narodil a prožil podstatnou část svého života. Z důvodu neshod v rodné obci však roku 1890 odešel do Kateřinek u Opavy, kde žil na Plštské ulici č. p. 348. V péči své sestry se zde věnoval zejména dokončení rodinných pamětí a zesnul přirozenou smrtí 2. 1. 1901. O dva dny později byl pohřben na zdejší hřbitově.⁶⁰ Hrob Vincence Janáčka existoval ještě roku 1948, jak o tom svědčí dochovaná fotografie k článku Cyrila Vymetala ve Slezském sborníku. Hrob byl opatřen deskou ukončenou křížem s korpusem Krista. Nápis na náhrobku zněl:

Vincenc Janáček
nadučitel v. v.
nar. 12. 1. 1821
zemř. 2. 1. 1901.⁶¹

56 SOkA Opava, fond OÚ Opava I, kart. 1606, inv. č. 1503, sčítací operáty pro obec Kateřinky, rok 1921.

57 ZAO, Sběrka matrik, inv. č. 8728, sig. MO I 47, oddací matrika Římskokatolická fara Moravská Ostrava 1907–1915, s. 139, záznam o sňatku.

58 Vojenský ústřední archiv Praha, online databáze padlých na vuapraha.cz; ZAO, Sběrka matrik, inv. č. 8469, sig. Op VII 16, matrika úmrtí Římskokatolická fara Kateřinky 1904–1920, s. 541.

59 ZAO, Sběrka matrik, inv. č. 1183, sig. Op VII 20, 1909–1913, svazek II, list 140, matrika narození Římskokatolická fara Kateřinky 1909–1913, s. 139, záznam o narození.

ZAO, Sběrka matrik, inv. č. 8469, sig. Op VII 16, matrika úmrtí Římskokatolická fara Kateřinky 1904–1920, s. 654.

60 Cyril VYMETAL, *Styky Janáčkova rodu s Opavskem*, SlSb 46, 1948, s. 54; ZAO, Sběrka matrik, inv. č. 123, sig. Op VII 1, matrika úmrtí Římskokatolická fara Kateřinky 1885–1904, str. 575, záznam o úmrtí.

61 Cyril VYMETAL, *Styky Janáčkova rodu s Opavskem*, s. 54.

Jméno Vincence Janáčka je dnes mnohem méně známo než jméno jeho slavného synovce, nicméně povědomí o tomto zapomenutém příbuzném Leoše Janáčka bylo v posledních letech zvýšeno vydáním rodových pamětí Janáčků a kroniky obce Albrechtic.⁶²

Závěrem lze doplnit, že na hřbitově neodpočívají pouze osobnosti z historie nám již poměrně vzdálené, jak dokládá hrob PhDr. Bohumíra Indry, ředitele Státního okresního archivu v Opavě, zesnulého v Opavě dne 31. 3. 2003. Narodil se 17. 10. 1912 v Hněvotíně u Olomouce a svou vědeckou práci zasvětil zejména historii města Hranic a okolí, v souvislosti se svým působením v Opavě však také historii Slezska.⁶³ Místo jeho posledního odpočinku se nachází prakticky ve středu někdejšího obecního hřbitova, po levé straně hlavní uličky.

Historie samotných kateřinských hřbitovů a osudy zde pohřbených osobností, jejichž výčet v této studii jistě není konečný, byly doposud zpracovány pouze okrajově, a to zejména v novinových článcích a kapitolách publikací věnujících se zejména uměleckým kvalitám funerálních děl.⁶⁴ Hřbitovy v Kateřinkách však zájemcům o historii i náhodným návštěvníkům nabízejí bohatý, i když nenápadný vhled do spleť dějin zdejší obce.

Summary

A Cemetery as a Village Chronicle - an Example of Burial Grounds in Opava-Kateřinky

The oldest cemetery in Kateřinky was located around the church of St. Catherine of Alexandria, but, after the cholera epidemic in 1866, it was gradually transferred to the Chapel of the Holy Cross at Ratibořská Street. The local cemetery was subsequently extended in 1896 by the so-called municipal cemetery. Later, in connection with the promotion of Kateřinky to the city, it was also called the "city cemetery". The Chapel of the Holy Cross played an important role for both the newly established cemeteries. This 14th-century building served as a funeral chapel from the 1920s. The burial grounds mentioned are interesting both in terms of the appearance of small funeral monuments (such as the tombstone of the Honka family made by Silesian sculptor Engelbert Kaps) and the final resting place of the owners of the local farmyards, whether of noble or peasant origin. This is particularly evidenced by the preserved tombstones on the outside of St. Catherine's Church. The cemeteries, however, contain tombs of representatives of the political, clerical, educational, business and, naturally, also spiritual sphere. We can mention the tomb of Jan Filípek, the first mayor of Kateřinky, Matěj Valík, the municipal secretary and chronicler, Gustav Kořený, the headmaster of the local school, the business family of Migliarins and Antonín Gruda, a priest and a Member of the Silesian Land Parliament. However, the grave of Vincenc Janáček (the uncle of the famous composer Leoš Janáček), who left his native village of Albrechtic at an advanced age and spent the rest of his life in Kateřinky, has not been preserved. The fact that, in the past, the Church of St. Catherine became a temporary resting place of the Krakow bishop Karl Sarias Skorkowski, who spent the rest of his life in the nearby city of Opava after his involuntary departure from his homeland during the uprising of 1830-1831, is almost forgotten. His remains were transported to Krakow only in 1913.

62 Vincenc JANÁČEK, *Pamětní kniha rodiny Janáčkovy, jakož i kronika školy, fary a obce Albrechtic, sebrané spisy Vincence Janáčka*, Albrechtic 2011, 410 s.

63 BSSSM, Nová řada, 5. (17.), 2004, s. 75–76.

64 Výjimku tvoří studie, novinové a internetové články o Gustavu Kořeném, rodině Migliarinů nebo Matěji Valíkovi. Příkladem lze uvést články Mariana Pisky ve Vlastivědných listech Slezska a severní Moravy (*Gustav Kořený, učitel a národovec*, Vlastivědné listy Slezska a severní Moravy, 34/1, 2008, s. 17–21) a též Časopisu Slezského zemského muzea (*Gustav Kořený. Portrét českého učitele, slezského patriota a národovce*, ČSZM – B, 58/1, 2009, s. 38–48). Dále materiály Petra Zahnaše na www.zaluzne-moradorf.eu zpracovávající historii rodiny Migliarinů. Funerální díly v Kateřinkách z hlediska umělecké stránky se zabýval již několikrát citovaný Tomáš Skalík v publikacích *Opavské sochy* a rovněž v sérii novinových článků pro měsíčník *Hláska*.

